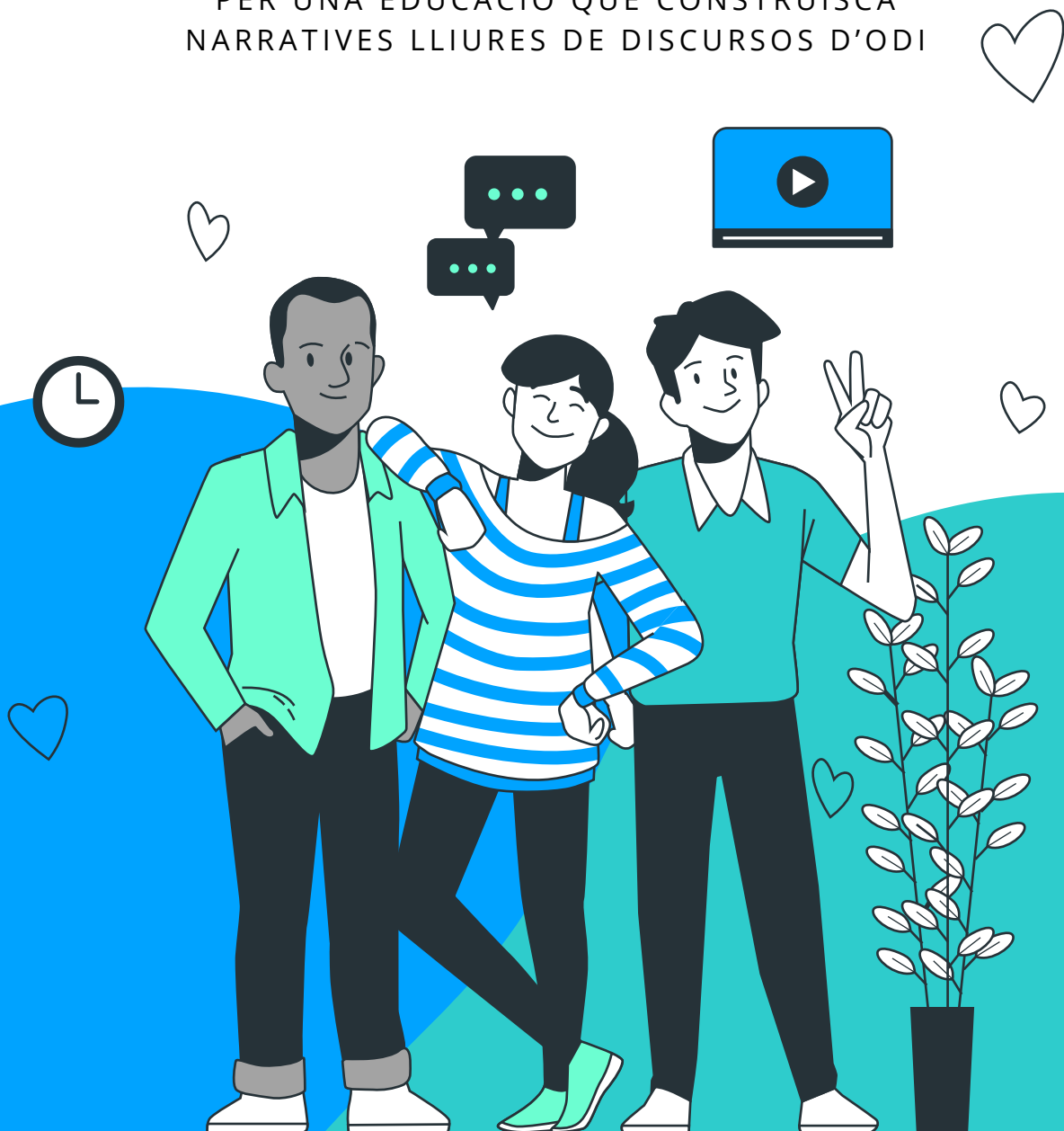

L'audiovisual com a eina de transformació social entre adolescents.

PER UNA EDUCACIÓ QUE CONSTRUÏSCA
NARRATIVES LLIURES DE DISCURSOS D'ODI

GUIA DIDÀCTICA

CRÈDITS

Autoria

Serena Delle Donne Napoli - Alia en Red
Alba Pascual Benlloch - La Cosecha
comunicación
Mauricio Pinto Pinto - Valencia Acoge

Coordinació

Mar Herranz Mateos - FAD
Esther Pérez Palao - FAD

Traducció, revisió i adaptació al valencià:

Manuel Gil Fernández

Disseny i maquetació

Carmen Escárate Olivares - Dynamium
Esther Lajos Ustáriz - Dynamium
Ariadne Uria Triguero - Dynamium

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	4
METODOLOGIA	5
DESENVOLUPAMENT DE LES SESSIONS	6
Primera fase, sessions de formació en DH, gènere, interculturalitat, diversitat i prevenció dels discursos d'odi.	6
SESIÓN 1. Coneguem el projecte	6
SESIÓN 2. Discursos d'odi i adolescència	7
SESIÓN 3. Qüestió de sort: privilegis	10
SESIÓN 4. Límits de la paraula: lliure expressió vs. discurs d'odi	15
SESIÓN 5. Gènere i diversitat sexual	20
SESIÓN 6. El baròmetre	25
Segona fase, formació en alfabetització audiovisual com a eina per a la transformació social	29
BIBLIOGRAFIA	47
ANNEXOS	48

INTRODUCCIÓ

Les paraules tenen el poder d'unir, dividir, ferir o curar. Els missatges carregats de xenofòbia, racisme i discriminació no afecten només la dignitat de les persones, sinó que poden incitar discursos d'odi. Aquests discursos solen dirigir-se contra col·lectius vulnerables com migrants, la comunitat LGTBQ+, comunitats racialitzades, o persones gitanes i musulmanes, i els associen amb conceptes negatius com ara delinqüència, brutícia, malaltia i, fins i tot, terrorisme. Figures públiques de diferents àmbits amplifiquen aquests missatges a través de xarxes socials, missatges que tenen un impacte profund pel que fa al foment de la discriminació, la xenofòbia i el racisme, i danyen tant emocionalment com físicament les persones que els pateixen.

Els discursos d'odi ignoren drets fonamentals com la igualtat, la no-discriminació, la llibertat d'elecció d'un lloc segur per a viure i el reconeixement de la dignitat humana.

Davant d'aquesta amenaça creixent, és urgent promoure polítiques i accions que combaten l'odi, especialment des de l'educació. Aquestes han d'orientar-se a la formació en drets humans i el desenvolupament del pensament crític, especialment en joves, per tal de fomentar l'empatia i la prevenció d'aquests discursos.

A la FAD, ens comprometem a contribuir amb propostes educatives adreçades a la joventut, a través del projecte L'audiovisual com a eina de transformació social. Aquest projecte oferirà eines per a comprendre, prevenir i combatre els discursos d'odi.

METODOLOGIA

El projecte *L'audiovisual com a eina de transformació social* consta de deu sessions adreçades principalment al personal docent, amb l'objectiu d'apropar les persones joves al concepte de discurs d'odi, els seus impactes i conseqüències, i com identificar els qui el promouen. A més, busquem valorar diverses accions per a contrarestar-lo, mitjançant reflexions i definicions relacionades amb el discurs d'odi, seguides d'activitats pedagògiques dissenyades per a prevenir-lo. Aquesta guia té com a finalitat donar suport al treball educatiu a les aules i facilitar avanços cap a una societat més respectuosa amb la diversitat, i millorar així la igualtat de tracte i promoure la no-discriminació.

Al llarg de les sessions, aprofundirem juntament amb l'alumnat en els diferents espais on es generen i operen aquests discursos, tant a les seues pròpies vides com a les d'altres persones. La guia estableix els passos necessaris perquè els estudiants aprenguen i interioritzen la terminologia bàsica relacionada amb aquest fenomen social. A més, treballarem amb casos reals i exemples pràctics que mostraran com i des d'on operen els discursos d'odi, així com les maneres per a posar-los fre.

El propòsit no és només dotar l'alumnat de coneixements i eines, sinó també escoltar les seues experiències, comprendre com veuen la seua realitat i com enfronten situacions d'odi. La idea és que reflexionen a partir de la pròpia quotidianitat i crear línies de treball i acció conjunta des de la joventut per a abordar aquesta problemàtica.

La guia està estructurada en dues parts (A i B). La **part A** consta de sis sessions que aborden temes com ara prejudicis, estereotips, discriminació, gènere, diversitat i discursos d'odi. Les **quatre sessions** restants se centren en la creació d'una peça audiovisual mitjançant la qual l'alumnat puga transmetre missatges relacionats amb els continguts treballats a classe, com ara la discriminació, els estereotips i el discurs d'odi.

La guia també proporciona la informació necessària per a orientar pedagògicament les activitats formatives a l'aula, centrades en un enfocament socioafectiu que posa al centre les persones i fomenta la reflexió crítica i la construcció col·lectiva del coneixement a partir de la pròpia realitat.

La metodologia proposada en cada taller es basa en la creació d'espais de participació i diàleg, per a promoure l'aprenentatge lúdic i el coneixement a través de l'anàlisi de casos reals. Aquestes activitats dinàmiques ens permetran apropar-nos a la realitat que viuen milers de persones que pertanyen a col·lectius objecte d'odi i visibilitzar les seues experiències. En definitiva, el projecte cerca fomentar el diàleg i l'acció sobre què podem fer i com podem actuar per a contrarestar els discursos d'odi.

SESSIONS

SESSIÓ 1: CONEGUEM EL PROJECTE

En aquesta primera sessió es presentarà a l'estudiantat el projecte *L'audiovisual com a eina de transformació social*, compost per deu sessions dividides en dos blocs. El primer bloc, amb sis sessions, se centrarà a clarificar conceptes com ara *discurs d'odi, prejudicis, estereotips i discriminació*, així com reflexionar sobre els seus impactes i com prevenir-los des d'una mirada juvenil. Aquestes sessions es desenvoluparan mitjançant dinàmiques participatives, jocs i anàlisis de casos reals. El segon bloc, de quatre sessions, se centrarà en l'ús del llenguatge audiovisual com a eina de transformació social, explorant la seua capacitat per a visibilitzar i denunciar situacions que no sempre es poden expressar d'una altra manera. Es guiarà l'estudiantat en la creació d'un curtmetratge per tal de consolidar allò que s'ha après a les sessions prèvies.

Al llarg del projecte es faran enquestes anònimes a l'inici i al final per a mesurar el coneixement sobre el discurs d'odi i la seua evolució. Això permetrà ajustar la metodologia segons les necessitats del grup i avaluar els èxits aconseguits.

L'ACTIVATAT

Durant aquesta primera sessió, s'explicarà el projecte de manera general, sense aprofundir encara en els conceptes, i s'informarà que el procés culminarà amb la creació d'una breu història que podrà ser enregistrada en format audiovisual, una mena d'activitat que sol ser motivadora per a les persones més joves. També se'ls dirà que els guions o enregistraments resultants participaran en un concurs. Posteriorment, se'ls demanarà que emplenen un qüestionari anònim per a avaluar els seus coneixements inicials sobre els temes que s'abordaran.

La sessió conclourà amb una dinàmica en què se'ls demanarà que descriuen una persona fictícia a partir d'un nom, com "Juan Jo" o "Huan Ho". Les diverses respostes permetran introduir de manera subtil conceptes com prejudicis, estereotips i discriminació, i obriran un espai de reflexió on podran compartir les seues impressions sobre el qüestionari.

PER A REFLEXIONAR A CLASSE...

El context actual, en el qual tenim accés immediat a missatges d'odi a través dels mitjans de comunicació i les xarxes socials, posa de manifest la importància de tractar aquests temes. En els grans conflictes històrics, com el genocidi nazifeixista, l'apartheid a Sud-àfrica o el genocidi del poble palestí, s'ha fet servir la deshumanització i el discurs d'odi com a eines clau.

En el nostre dia a dia, escoltem discursos discriminatoris cap a dones, persones joves, persones amb discapacitat, població gitana, migrants, etc., cosa que subratlla la urgència de dotar les joventuts d'eines per a analitzar aquests missatges de manera crítica.

Tot i que a l'Estat espanyol encara no hi ha una definició jurídica clara de discurs d'odi, ens basem en la definició del Consell d'Europa, que inclou qualsevol forma d'expressió que incite a l'odi racial, xenòfob, antisemita o basat en la intolerància. A més, segons el relator especial de l'ONU sobre Llibertat d'Expressió, Frank William La Rue, el discurs d'odi busca activar l'emoció i causar mal, recolzant-se en prejudicis i estereotips que deshumanitzen certs grups.

SESSIÓ 2: DISCURSOS D'ODI I ADOLESCÈNCIA

En la sessió 2, titulada "Discursos d'odi i adolescència", es durà a terme un experiment social amb l'objectiu d'explorar i reflexionar sobre els conceptes de *privilegi*, *discriminació*, *obstacles* i *racisme*.

MINIGLOSSARI DE TERMES QUE ENS PODEN AJUDAR DURANT LES SESSIONS

b) Privilegis: Són els avantatges o beneficis no guanyats que certs grups reben per característiques com el gènere, l'orientació sexual, la classe social, etc. S'entén que els privilegis no són uniformes, s'entrellacen amb altres formes d'opressió i creen una xarxa complexa d'avantatges i desavantatges

c) Obstacles: Són barreres o desafiaments que impedeixen l'accés equitatiu a oportunitats i recursos per a certs grups. Els obstacles es reconeixen com a interconnectats, és a dir, afecten les persones de manera diferent segons la combinació de les seues identitats i la interacció de diversos sistemes d'opressió

a) Discriminació: Es refereix al tracte desigual o desfavorable cap a una persona o grup basat en característiques com el gènere, l'orientació sexual, la pertinença a una ètnia o altres identitats. La discriminació es pot multiplicar i variar segons la combinació de diferents identitats i contextos.

d) Racisme: És una forma d'opressió que discrimina les persones basant-se en la seua pertinença a una ètnia, i que perpetua jerarquies ètniques. S'analitza no només en termes de pertinença ètnica, sinó també en la interacció amb el gènere, la classe i altres identitats, que crea experiències úniques d'opressió i de resistència.

L'ACTIVITAT

Per a preparar l'activitat, cal haver llegit prèviament els qüestionaris completats per l'alumnat en la sessió anterior i familiaritzar-se amb els conceptes de discriminació, privilegis, obstacles i racisme. La sessió està dissenyada per a durar 50 minuts. Inicialment, es reprendrà el que s'ha discutit a la sessió anterior; després es començarà la dinàmica central, que consistirà en "l'experiment social". Al final de la sessió, es definiran i discutiran els conceptes clau.

Es requerirà una aula amb espai suficient que permeti el moviment i cadires movibles o un espai obert, així com gomets de tres colors per a l'experiment.

L'experiment social té per objectiu explorar les percepcions sobre l'èxit professional futur. En aquest exercici, el grup de joves rebrà adhesius de diferents colors: un xicotet grup de persones tindrà un adhesiu roig; aproximadament la meitat de les persones restants rebran adhesius verds, i la resta del grup portarà adhesius blaus. Els participants s'han d'enganxar els adhesius al front perquè siguin visibles per a la persona facilitadora, que els donarà instruccions específiques.

Les instruccions seran les següents: la primera demanarà que tots es posen drets; la segona, que totes les persones amb els adhesius blaus es posen de genolls; la tercera, que qui té els adhesius verds sega a terra; la quarta demanarà a l'alumnat amb l'adhesiu roig que pugi a les cadires; la cinquena demanarà a qui té l'adhesiu blau que s'estire de panxa enlaire, a qui té els adhesius rojos que pugi a la taula, a qui té els verds que s'estire boca avall i, finalment, una ordre per a tots: amb el braç dret, hauran de tocar el sostre de l'aula.

Cada vegada que les persones amb adhesius rojos segueixen correctament les instruccions, rebran reforços positius, com "Ho estan fent molt bé", "Excel·lent coordinació", etc. En contrast, quan les persones amb adhesius verds i blaus segueixen les instruccions, se'ls expressaran comentaris negatius,

com ara "No estan escoltant", "No es concentren", "Només riuen", "No s'ho prenen seriosament", "No es coordinen".

En finalitzar l'experiment, es demanarà a totes les persones que tornen a seure i es destacarà que, segons l'experiment, només les persones amb adhesius rojos assoliran l'èxit professional. Se'ls convidarà a reflexionar i respondre si estan d'acord amb la conclusió de l'experiment, que suggereix que només les persones amb adhesius rojos tindran èxit professional, mentre que les persones amb adhesius blaus i verds no ho aconseguiran. Es plantejarà una discussió sobre allò que reflecteix l'experiment en termes d'avantatges, discriminació, privilegis, obstacles i racisme.

SESSIÓ 3: QÜESTIÓ DE SORT: PRIVILEGIS

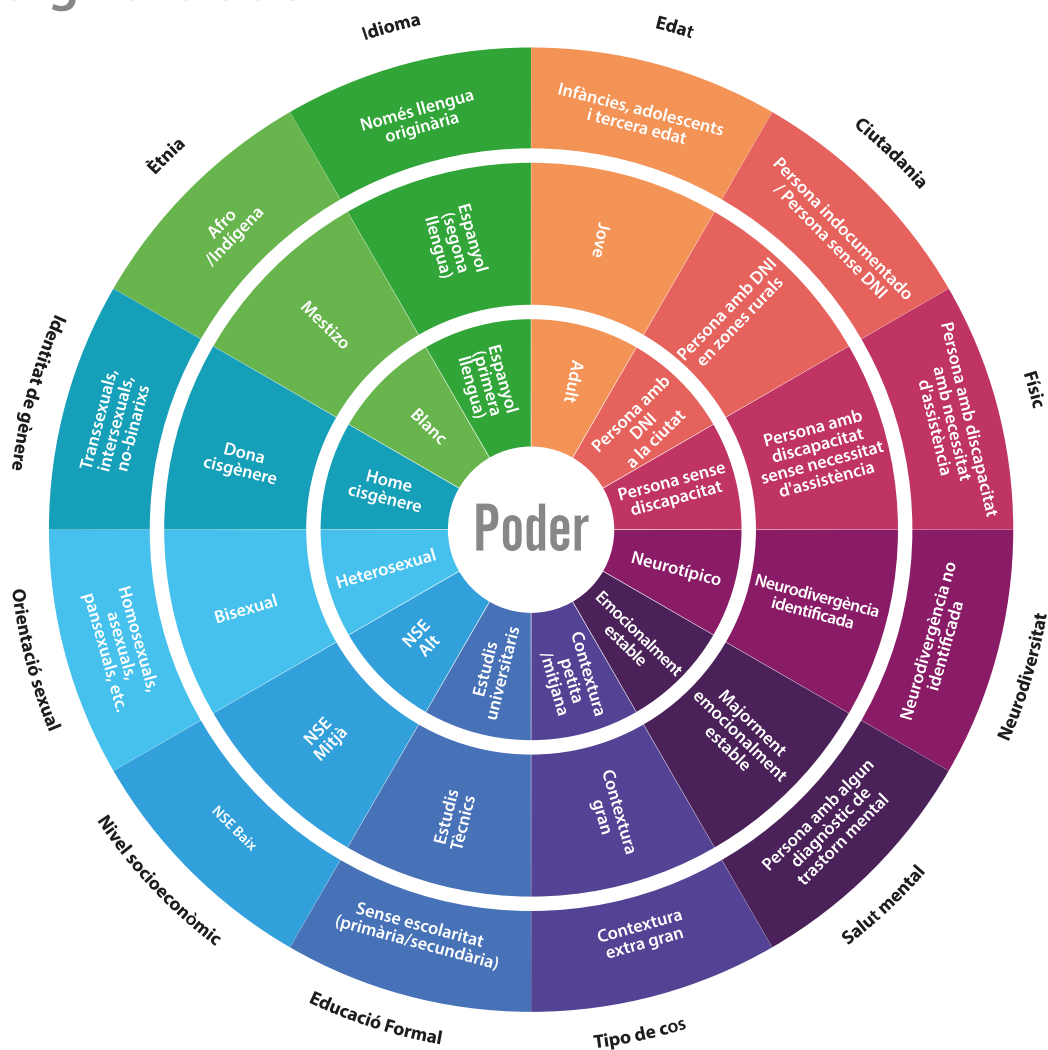
Per a desenvolupar aquesta sessió, partim de la comprensió del concepte d'interseccionalitat, que es defineix com la interacció entre dos o més factors socials que configuren la identitat d'una persona. Factors com el gènere, l'ètnia, la classe social, la cultura o, fins i tot, l'edat no afecten una persona de manera aïllada. En lloc d'això, aquests factors es combinen de diferents maneres i generen diverses desigualtats i avantatges. Aquest concepte va ser introduït el 1989 per la jurista i professora afroamericana Kimberlé Crenshaw

Aconsellem reflexionar sobre la interseccionalitat com a marc de referència per a entendre la discriminació, la desigualtat, els privilegis i el racisme, i presentar i analitzar la "roda de la interseccionalitat".

MIRA I USA A CLASSE LA "RODA DE LA INTERSECCIONALITAT" PER A ENTENDRE MILLOR COM AQUESTES INTERACCIONS AFECTEN LES PERSONES!

Marginalització

Marginalització

L'ACTIVITAT

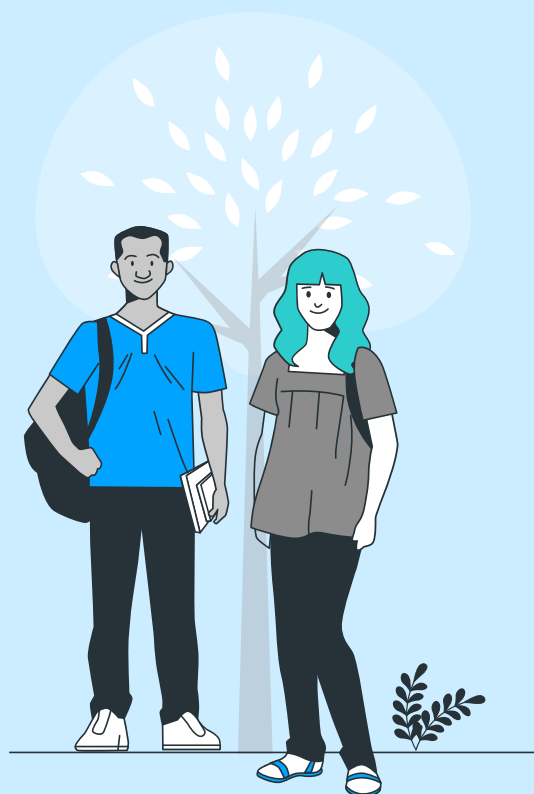
L'activitat s'anomena "Qüestió de sort" i per a la seua preparació cal repassar els conceptes de *discriminació i privilegi*, així com conceptualitzar termes com *prejudicis, estereotips, xenofòbia i racisme*. La sessió té una duració de 50 minuts. Inicialment, reprendrem el que hem discutit a la sessió anterior; després, farem una dinàmica central que inclou el visionat d'imatges i videoclips, i treball en grups, i, finalment, discutirem sobre els conceptes de prejudicis, estereotips, xenofòbia i racisme. Els materials necessaris inclouen una aula, projector i material per a videoclips.

A TENIR EN COMPTE...

El discurs d'odi és un tema crític a la nostra societat actual, i entendre les seves manifestacions i efectes és fonamental per a promoure una convivència pacífica i respectuosa. És fonamental reflexionar sobre la responsabilitat de la llibertat d'expressió i com s'ha d'exercir respecte als drets de les altres persones. Encara que tots tenen dret a expressar-se, aquesta llibertat té límits, especialment quan la nostra expressió promou l'odi, la discriminació o la violència envers certs grups.

Els grups històricament marginats, com ara les persones gitanes, racialitzades, amb discapacitat, migrants, sense llar, minories religioses o aquelles amb una orientació sexual o identitat de gènere considerades diferents, són especialment vulnerables als atacs d'odi. El discurs d'odi, tant a l'esfera pública com al món digital, perpetua desigualtats i alimenta una percepció de superioritat que pot tenir conseqüències greus, des del dany emocional i psicològic fins a la violència física.

Una de les plataformes on el discurs d'odi ha trobat un terreny més fèrtil és internet, especialment a les xarxes socials.

L'anonimat que permeten moltes d'aquestes plataformes amplifica el seu impacte, ja que fa possible que les persones s'amaguen darrere de perfils falsos o no revelen la seva identitat. D'aquesta manera, comentaris ofensius, despectius o amenaçadors es difonen ràpidament i arriben a milions de persones en qüestió de segons. Aquest tipus de discurs no només afecta les víctimes directes, sinó que també contribueix a la normalització de l'odi i la discriminació a la societat en general.

En aquest sentit, els mitjans audiovisuals també hi juguen un paper doble. D'una banda, poden ser canals de propagació de missatges d'odi si no es regulen adequadament o les narratives que promouen estan impregnades d'estereotips i prejudicis. Al llarg de la història, els mitjans han contribuït a reforçar jerarquies de poder i de desigualtat a través de la representació negativa de certs grups socials.

D'altra banda, però, els mitjans audiovisuals també poden ser eines poderoses per a combatre l'odi. A través de campanyes educatives, sèries, documentals i pel·lícules, els mitjans de comunicació poden fomentar el desenvolupament de l'esperit crític i l'empatia, presentant històries que visibilitzen les experiències dels grups marginats i qüestionant els estereotips que sostenen l'odi. És fonamental que tant els mitjans tradicionals com les xarxes socials assumisquen una responsabilitat ètica i treballen activament per a promoure la igualtat i el respecte, en comptes de perpetuar la divisió i el conflicte.

En aquest context, la interseccionalitat és una eina clau per a comprendre com l'odi i la discriminació afecten les persones de manera diversa, segons les diferents identitats. Una mateixa persona pot enfrontar opressions múltiples i superposades pel gènere, l'ètnia, la classe social o l'orientació sexual, entre altres factors. En entendre aquesta intersecció d'identitats, podem dissenyar estratègies de prevenció i resposta més inclusives i efectives que reconeguen la complexitat de les experiències humanes..

Per tant, tant a l'educació formal com a la no formal, és essencial incorporar enfocaments que fomenten el respecte pels drets humans i que promouen una cultura d'empatia i responsabilitat en l'ús de les paraules. Combatre el discurs d'odi en totes les seves formes, tant a la vida quotidiana com als espais digitals, és fonamental per a garantir una societat més justa i equitativa, on la diversitat siga celebrada i no atacada.

L'objectiu de l'activitat és diferenciar, a través d'exemples com imatges i videoclips, què són els prejudicis, els estereotips, la xenofòbia i el racisme en el marc de la interseccionalitat, i relacionar aquests conceptes amb els discursos i els delictes d'odi, així com amb les seues conseqüències personals, socials i penals.

El desenvolupament de l'activitat inclou el visionat de tres clips de vídeo:

PER A REFLEXIONAR A CLASSE...

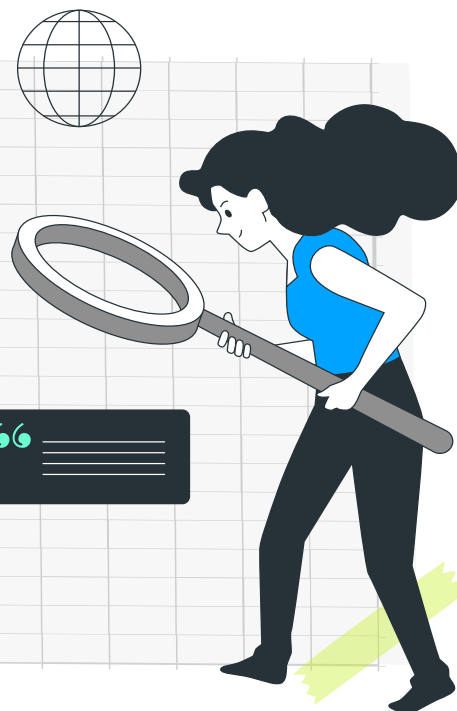
Aquests materials permetran reconèixer diverses situacions relacionades amb prejudicis, estereotips, xenofòbia i racisme. Després, es faran grups de treball per a identificar motivacions, causes i conseqüències d'aquests conceptes.

Finalment, s'analitzaran iniciatives de bones pràctiques que combaten els prejudicis, els estereotips, la xenofòbia i el racisme, i es plantejaran propostes individuals i socials que es puguin implementar per a promoure l'equitat i la inclusió.

Identificar el discurs d'odi és crucial per a protegir la dignitat i la cohesió social. La Recomanació general núm. 15 de l'ECRI assenyala que, encara que la llibertat d'expressió és un dret fonamental, no és il·limitada i ha de respectar els drets de les altres persones. El discurs d'odi incita a la violència, la intimidació o la discriminació, i afecta grups històricament marginals com persones gitanes, racialitzades, amb discapacitat, migrants, sense llar, minories religioses i persones amb una orientació sexual o identitat de gènere considerades diferents. Aquest discurs perpetua jerarquies de superioritat i pot causar danys emocionals, psicològics i físics, i contribuir a la divisió social.

El discurs d'odi es pot manifestar en espais públics, a través de l'anonimat d'internet, i en xarxes socials, que n'amplifiquen l'impacte. Abordar aquest problema requereix estratègies integrals que incloguen educació formal i no formal sobre drets humans, desenvolupament de l'esperit crític i empatia, així com polítiques educatives i socials efectives.

És essencial reconèixer que la discriminació i l'odi no afecten totes les persones de la mateixa manera, ja que les experiències d'opressió i de privilegi no són unidimensionals sinó que s'hi intersequen. Per exemple, una dona racialitzada pot enfrontar discriminació tant per la pertinença ètnica com pel gènere i la classe social, i aquests factors combinats poden agreujar la seva vulnerabilitat davant l'odi i la violència.

La interseccionalitat ens convida a analitzar com les diferents identitats (com ara el gènere, la pertinença ètnica, la classe social o l'orientació sexual, entre d'altres) s'entrellacen i afecten les experiències de les persones de manera complexa. Incorporar aquesta perspectiva permet una comprensió més profunda i matisada del discurs d'odi i ajuda a desenvolupar respostes més inclusives i efectives. És crucial que les polítiques i les estratègies de prevenció i resposta consideren aquesta diversitat d'experiències per a abordar adequadament totes les formes de discriminació i garantir una veritable igualtat i justícia.

SESSIÓ 4: LÍMITS DE LA PARAULA: LLIURE EXPRESSIÓ VS. DISCURS D'ODI

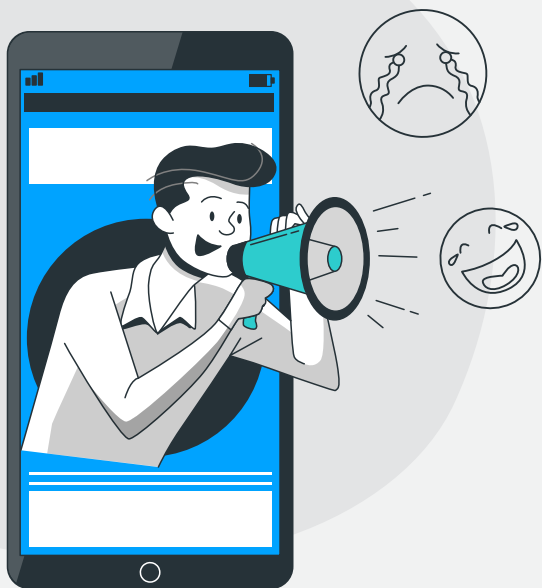
La dinàmica que es proposa té una duració de 50 minuts i està destinada a l'alumnat de secundària, per a explorar situacions relacionades amb el discurs d'odi i contrastar-les amb el concepte de lliure expressió o opinió.

A TENIR EN COMPTE...

La diferència fonamental entre discurs d'odi i opinió rau en el contingut i l'impacte que cadascun genera, així com en els límits legals i ètics que els separen.

1) Lliure expressió o opinió: La lliure expressió és un dret fonamental, reconegut en moltes constitucions i tractats internacionals, que permet a les persones expressar els seus pensaments, idees, opinions i creences sense por de represàlies o censura. Aquest dret és essencial per al funcionament d'una societat democràtica, ja que fomenta el debat obert, la diversitat d'idees i la crítica constructiva. L'expressió lliure pot abastar des d'opinions polítiques fins a crítiques socials o religioses, sempre que no incite a l'odi o la violència.

Exemple de lliure expressió: "No estic d'acord amb les polítiques del govern actual perquè crec que no beneficien la majoria de la població".

2) Discurs d'odi: D'altra banda, el discurs d'odi es refereix a qualsevol mena de comunicació que difonga, incite, promoga o justifiqui l'odi, la violència, la discriminació o l'hostilitat cap a un grup o persona d'acord amb característiques com l'origen ètnic, la religió, el gènere o l'orientació sexual, entre d'altres. Aquest tipus de discurs no està protegit pel dret a la llibertat d'expressió, ja que ataca directament la dignitat humana i té el potencial de causar dany social, emocional i físic a les persones o grups vulnerabilitzats.

Exemple de discurs d'odi: "Les persones de X grup religiós són perilloses i haurien de ser expulsades del país".

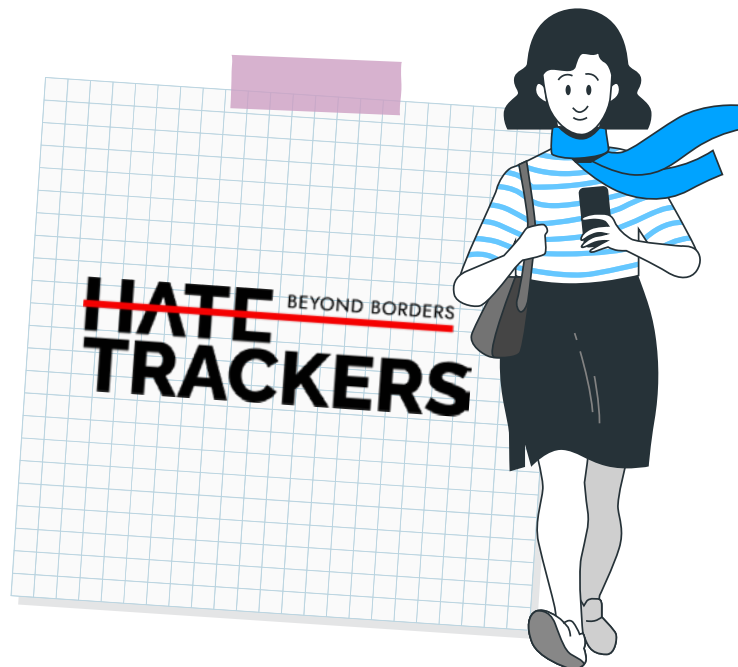
Aspecte legal i ètic: Moltes democràcies estableixen límits clars a la llibertat d'expressió quan es tracta de discursos d'odi. Això és perquè la llibertat d'expressió no és un dret absolut; té restriccions quan entra en conflicte amb altres drets fonamentals, com ara el dret a la no-discriminació i la seguretat.

L'ACTIVITAT

Per a iniciar l'activitat, la persona facilitadora dividirà el grup en equips xicotets d'entre quatre i cinc persones. Un cop organitzats, es donarà a cada equip un full amb una sèrie de situacions que es poden trobar a la vida quotidiana, en xarxes socials o en entorns públics.

S'es recomana utilitzar el joc interactiu "Hate Trackers" de la FAD, disponible al següent enllaç: [Hate Trackers](#).

Algunes de les situacions inclouran exemples de discursos d'odi, mentre que altres representaran opinions o crítiques expressades de manera respectuosa.

Alguns **exemples d'aquestes situacions** poden ser::

- 1) un comentari a les xarxes socials que diu "Les persones immigrants només venen a llevar-nos la faena, haurien de tornar al seu país",
- 2) una crítica d'un company o companya de classe cap a un treball escolar que diu "No estic d'acord amb les teues idees, però em pareix interessant com ho has plantejat,
- 3) una frase escoltada pel carrer que diu "Totes les persones que segueixen aquesta religió són un perill per a la nostra societat";
- 4) un comentari en un fòrum de debat que diu "No estic d'acord amb el moviment feminista, però respecte la seua lluita", entre d'altres.

Després de llegir cada situació, l'equip haurà de discutir internament i decidir si creu que la situació descrita és un cas de lliure expressió o opinió, o si es tracta de discurs d'odi. Per a argumentar-ne les respostes, hauran de considerar l'impacte emocional i social que cada expressió té en les persones o col·lectius involucrats.

Una vegada transcorreguts 20 minuts per al treball en equip, la persona facilitadora demanarà que cada grup esculli una persona portaveu que compartisca les reflexions del grup sobre les situacions analitzades i les raons per les quals consideren que cada cas s'emmarca dins del discurs d'odi o de la lliure expressió.

Després d'escoltar les presentacions de cada grup, la facilitadora moderarà una discussió general on es destacaran les diferències clau entre el dret a la lliure expressió i la responsabilitat d'evitar discursos que promoguen l'odi, la discriminació o la violència..

En aquesta part se cercarà que l'alumnat compregui que la llibertat d'expressió no implica la llibertat de ferir o atacar altres persones. Finalment, els darrers 10 minuts es dedicaran a una reflexió individual, en què cada estudiant escriurà un breu paràgraf sobre el que ha après en relació amb els discursos d'odi i la llibertat d'expressió o opinió, i com pot contribuir a promoure un ambient de respecte en les interaccions diàries.

QUÈ DIU L'ESTAT SOBRE ELS DISCURSOS D'ODI?

A l'Estat espanyol, l'article 510 del Codi Penal tipifica com a delictes d'odi les incitacions a la violència, els insults i les amenaces, tots aquests sancionats amb multes i penes de presó. Tot i que la llibertat d'expressió permet opinions intolerants, no han de violar drets fonamentals.

En cas de ser víctima o testimoni d'un delictes d'odi, es pot denunciar a través de la Policia Nacional o la Guàrdia Civil o mitjançant l'aplicació ALERTCOPS, que permet comunicar incidents de manera ràpida i discreta. La prevenció i la resposta efectiva als discursos d'odi requereixen un compromís col·lectiu i una acció constant per a protegir els drets de totes les persones i enfortir la cohesió social.

Des del nostre punt de vista, és crucial integrar un enfocament antiracista i feminista a escala social, institucional i educativa per a abordar els discursos d'odi de manera efectiva. Sense aquesta integració, les forces de l'ordre i les institucions poden minimitzar la gravetat dels problemes, i perpetuar així la manca de confiança de les comunitats afectades en sistemes de protecció integral. Moltes persones no denuncien per por d'experimentar una doble violència, tant de la persona agressora com de les mateixes autoritats, que sovint actuen amb biaixos i desconfiança envers els col·lectius afectats. Incorporar un discurs antiracista i feminista a totes les àrees és essencial per a garantir una resposta més justa i equitativa, i per a fomentar una cultura de denúncia i protecció real per a totes les persones, especialment aquelles que enfronten múltiples formes de discriminació.

ACTIVITAT EXTRA: UN MÓN HATER

Utilitzarem una adaptació del joc de cartes Dixit, que obliga a la participació, la narració i l'ús de la imaginació. Adaptarem les imatges amb frases que reflectisquen situacions que ens permeten arribar al concepte de discurs d'odi.

Serà necessari treballar en grups perquè, en cadascun, es puguin construir almenys quatre narratives que mostren situacions de discurs d'odi.

També s'hi treballaran làmines amb missatges sobre lliure expressió, opinió i discurs d'odi. Finalment, continuarem amb el joc de cartes Dixit per a reflexionar sobre com ens sentim. Les necessitats materials per a la sessió inclouen una aula, el joc de cartes Dixit i una pissarra.

Els objectius són analitzar el concepte de lliure expressió, comprendre les dimensions del discurs d'odi i identificar els recursos necessaris per a actuar-hi. Serà fonamental conèixer el concepte consensuat de discurs d'odi, els mecanismes d'actuació contra aquest tipus de discurs i exemples de bones pràctiques que es puguin replicar o adaptar als centres educatius.

SESSIÓ 5: GÈNERE I DIVERSITAT SEXUAL

La dinàmica que farem té una duració de 50 minuts i està dissenyada per a explorar els estereotips de gènere i la diversitat sexual i de gènere.

L'ACTIVITAT

Començarem imaginant que un ésser extraterrestre ha arribat a la Terra sense cap coneixement sobre el concepte de gènere. Aquest ésser extraterrestre està intentant entendre com els éssers humans categoritzen i perceben els gèneres, per la qual cosa dividirem la classe en dos grups. A cada grup se li demanarà que expliqui i evidencie les característiques que s'atribueixen a homes, dones i persones LGTBQI+. Per a fer-ho, crearem una taula participativa on anotarem les característiques i rols tradicionalment associats amb cadascun d'aquests grups.

Cada grup tindrà 15 minuts per a reflexionar sobre les possibles definicions i característiques. Posteriorment, es triarà una persona portaveu per cada grup perquè llegisca les definicions i explicacions del grup.

EXEMPLE DE TAULA (PODEM ESCRIURE LA TAULA A LA PISSARRA O ADAPTAR-LA EN UN WORD O POWER POINT)

DONES	HOMES	COL·LECTIU LGTBQI+
(apuntarem ací les característiques)	(apuntarem ací les característiques)	(apuntarem ací les característiques)

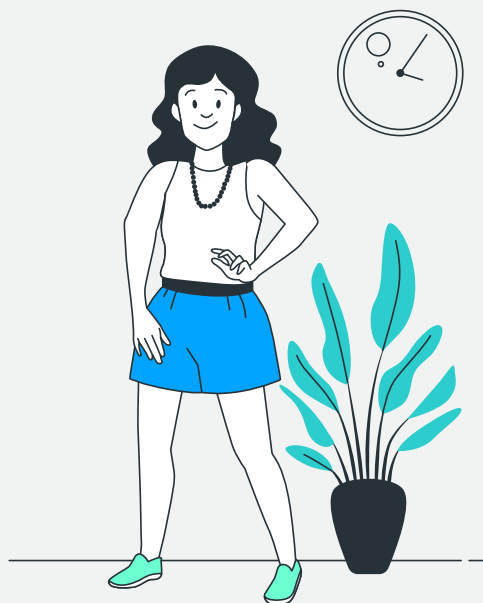
Es demanarà a les persones participants que pensen com s'espera que actuen, es mostren i es comporten les persones en funció del seu gènere i segons les normes socials. Aquest exercici permetrà evidenciar com aquests estereotips poden limitar la llibertat individual i perpetuar-ne la desigualtat.

A més, s'explicaran les diferències entre sexe, identitat de gènere, expressió de gènere i orientació sexual, i es destacarà que la identitat i l'expressió de gènere poden variar àmpliament i no sempre coincideixen amb el sexe assignat en néixer.

A TENIR EN COMPTE...

Sexe: El sexe es refereix a les característiques biològiques i fisiològiques que diferencien els éssers humans en masculí i femení, i que se solen observar en néixer. Aquestes característiques inclouen els genitals, els cromosomes (XX per a dones i XY per a homes), i els nivells hormonals. El sexe s'assigna segons aquestes característiques físiques i biològiques, encara que no sempre reflecteix la identitat de gènere d'una persona. Algunes persones poden tenir característiques sexuals que no s'ajusten a les expectatives de gènere tradicionals. Per exemple, les persones intersexuals tenen característiques físiques que no s'alineen clarament amb les categories binàries masculina o femenina..

Identitat de gènere: La identitat de gènere és el sentit intern i profund de ser home, dona, una combinació de tots dos, cap, una persona trans o amb una identitat de gènere diferent. Aquesta identitat pot coincidir o no amb el sexe assignat en néixer. Per exemple, una persona que ha estat assignada com a home en néixer pot identificar-se com a dona, com a no binària o com de gènere fluid. La identitat de gènere és una experiència personal i subjectiva que cada individu viu i sent de manera única.

Expressió de gènere: L'expressió de gènere fa referència a com una persona manifesta el seu gènere a través de la seua aparença, comportament, roba, i altres formes externes d'autoexpressió. Això pot incloure la manera com una persona es vesteix, la seua manera de parlar, i els seus gestos. L'expressió de gènere es pot alinear o no amb les expectatives socials tradicionals de gènere. Per exemple, una persona amb una identitat de gènere femenina pot escollir vestir-se amb roba que la societat considera masculina i viceversa.

Orientació sexual: L'orientació sexual descriu per qui se sent atreta una persona en termes romàntics o sexuals. Això fa referència a la direcció de l'atracció emocional o sexual que una persona sent cap a altres. Les orientacions sexuals inclouen la heterosexualitat (atracció cap a persones del sexe oposat), l'homosexualitat (atracció cap a persones del mateix sexe), la bisexualitat (atracció cap a ambdós sexes) i l'asexualitat (manca d'atracció sexual), però no es limiten només a aquestes. L'orientació sexual és diferent de la identitat de gènere i no està relacionada amb com s'identifica o s'expressa una persona en termes de gènere.

RESUM

- ▶ **El sexe es basa en característiques biològiques i físiques observades en nèixer.**
- ▶ **La identitat de gènere és la comprensió interna i personal del propi gènere, que pot diferir del sexe assignat en nèixer.**
- ▶ **L'expressió de gènere és com una persona mostra el seu gènere a través de la seva aparença i comportament.**
- ▶ **Orientació sexual describe a qui se sent atraïda una persona en termes romàntics o sexuals.**

És important reconèixer que la identitat i l'expressió de gènere poden variar àmpliament i no sempre coincideixen amb el sexe assignat en nèixer. Aquesta diversitat reflecteix la complexitat rica de l'experiència humana en termes de gènere i sexualitat.

Finalment, abordarem en profunditat la diversitat sexual i de gènere. Explicarem conceptes relacionats amb la diversitat sexual, com *heterosexualitat*, *homosexualitat* i *bisexualitat*, així com la *identitat de gènere* (com se sent i s'identifica una persona) i l'*expressió de gènere* (com es presenta el gènere propi al món)..

També es discutirà sobre les característiques sexuals, que poden no alinear-se amb les expectatives tradicionals de gènere. Posarem èmfasi en el fet que, independentment de les opcions vitals o necessitats internes, cada persona mereix ser respectada i tractada amb dignitat.

En funció del temps i de com es desenvolupi l'activitat, pot ser útil generar un xicotet debat sobre la "normalitat" i com els estereotips afecten la percepció del que és considerat comú o acceptable en la nostra societat.

Per a concloure, reflexionarem en grup sobre el que hem après i discutirem com aplicar aquests conceptes per a fomentar un ambient de respecte i comprensió en les interaccions diàries de l'alumnat.

A TENIR EN COMPTE...

La **diversitat sexual** fa referència a la varietat d'orientacions sexuals que hi ha entre les persones. Cada individu pot experimentar atracció sexual i afectiva de manera diferent i aquestes experiències poden abastar un ampli espectre. Alguns conceptes clau dins de la diversitat sexual inclouen:

- **Heterosexualitat:** Atracció sexual i afectiva cap a persones del sexe contrari. Per exemple, una persona que se sent atreta per persones del gènere contrari al seu.
- **Homosexualitat:** Atracció sexual i afectiva cap a persones del mateix sexe. Per exemple, una persona que se sent atreta per persones del mateix gènere que ella mateixa.
- **Bisexualitat:** Atracció sexual i afectiva cap a persones de tots dos sexes. Per exemple, una persona que se sent atreta tant per persones del gènere contrari com per persones del mateix gènere.
- **Asexualitat:** Manca d'atracció sexual cap a qualsevol gènere. Les persones asexuals poden experimentar atracció romàntica, però no senten desig sexual cap als altres.

És fonamental reconèixer i respectar la diversitat d'identitats de gènere i orientacions sexuals. Cada persona té el dret a viure d'acord amb la seua identitat i expressar el seu gènere de la manera que trie. La dignitat i el respecte són essencials, independentment de les característiques sexuals, la identitat de gènere o l'orientació sexual d'una persona.

ACTIVITAT EXTRA: La caixa danesa

En aquesta activitat, durem a terme un segon experiment social anomenat “La caixa danesa”, l'objectiu del qual és encasellar les persones mitjançant una sèrie de preguntes o afirmacions, per a treballar els prejudicis i estereotips de gènere.

L'enfocament principal de la sessió és ressaltar l'esforç constant que hem de fer per a conèixer de manera més profunda les persones que ens envolten. Per a aconseguir-ho, és fonamental tenir maduresa emocional i no témer les diferències. La imatge idealitzada a les xarxes socials pot ser la manera com moltes persones intenten presentar-se davant la resta, però és crucial no perdre de vista la importància de la interacció humana real.

L'ACTIVITAT

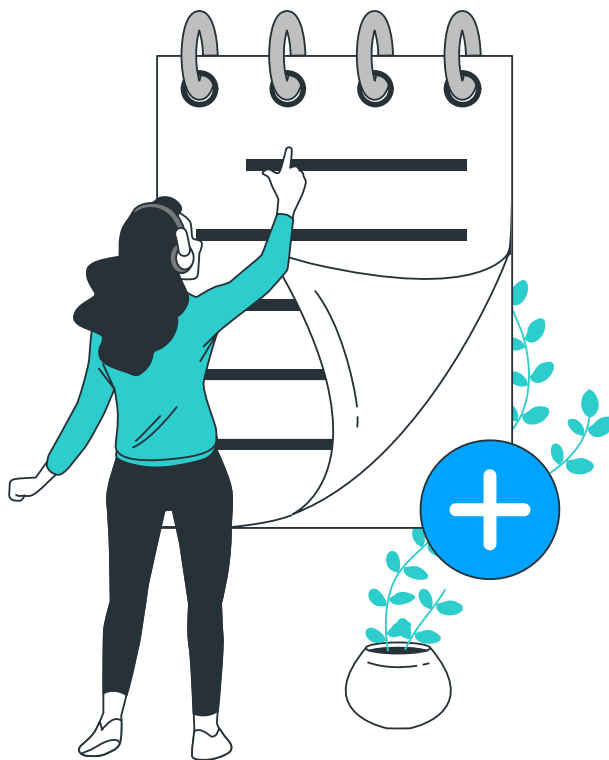
A la sessió d'aula titulada “Gènere i diversitat sexual”, prepararem l'activitat repassant conceptes d'odi, discurs d'odi i delictes d'odi, així com conceptualitzant feminisme, masclisme i diversitat sexual. La duració serà de 50 minuts. Com en les sessions anteriors, començarem a reprendre conceptes per a després centrar-nos en la dinàmica central, anomenada “La caixa danesa”. Finalment, conclourem amb una reflexió col·lectiva sobre els conceptes tractats en la dinàmica.

Per a aquesta activitat, utilitzarem cinta protectora per a traçar a terra una sèrie de quatre, cinc o sis quadres que funcionaran com a caixes imaginàries. Les cadires poden estar retirades cap a la paret o ubicar-se dins dels quadres.

D'acord amb una sèrie de preguntes o afirmacions, les persones participants es desplaçaran als diferents quadres o caixes. Aquesta dinàmica permet encasellar les persones segons les respostes donades, creant distincions entre “nosaltres” i “ells/elles”. S'exploraran categories com quines persones tenen totes les seues necessitats cobertes i quines no; quines confien en algunes persones i quines ho eviten; quines senten que comparteixen alguna cosa en comú i quines no, així com quines s'identifiquen o no amb algunes identitats dins del marc de la diversitat sexual.

SESSIÓ 6: EL BARÒMETRE

En el desenvolupament d'aquesta sessió treballarem conceptes com grassofòbia, classisme, sinofòbia, aporofòbia, islamofòbia i discurs d'odi. La nostra finalitat serà l'elaboració d'un missatge de sensibilització sobre els temes tractats a les diferents activitats, el qual servirà com a base per al treball audiovisual a la segona etapa del procés.

Grassofòbia: La grassofòbia és la discriminació i el rebuig cap a persones per la seua mida corporal, que perpetua estigmes que menystenen les seues experiències i benestar, i exacerben desigualtats relacionades amb el gènere i altres identitats.

Classisme: El classisme és la discriminació basada en la classe social o econòmica, que perpetua la desigualtat en limitar l'accés a recursos i oportunitats i afecta de manera desproporcionada les persones que estan en situacions de vulnerabilitat, sovint travessades per altres formes d'opressió.

Sinofòbia: La sinofòbia és el prejudici i l'hostilitat envers persones d'origen xinès o asiàtic, que reflecteix estereotips racials i culturals que impacten negativament en la integració i el respecte per la diversitat ètnica i cultural en múltiples contextos.

Aporofòbia: L'aporofòbia és el rebuig i la discriminació cap a persones en situació de pobresa, que contribueix a l'exclusió social i accentua la desigualtat. Està intersecada amb altres formes de discriminació basades en el gènere, la raça i altres identitats.

Islamofòbia: La islamofòbia és la discriminació, prejudici o hostilitat envers les persones musulmanes, exacerbada per estereotips i suposicions negatives que afecten desproporcionadament les persones que tenen identitats interseccionals de gènere, raça i classe social. Aquesta forma d'odi pot intersecar amb altres formes d'opressió, i afectar greument la igualtat i la seguretat de les persones musulmanes.

Les tecnologies de la informació i comunicació (TIC) tenen un impacte profund en la manera com vivim i ens relacionem, tant en la promoció de la igualtat com en la perpetuació de la discriminació. A les xarxes socials i altres plataformes digitals, la grassofòbia, el classisme, la islamofòbia, la transfòbia, el masclisme i el racisme poden amplificar-se i propagar-se, i exacerbar aquests problemes.

Tot i això, les TIC també ofereixen eines poderoses per a combatre aquestes formes de violència en permetre la difusió de missatges inclusius, educatius i de suport.

La clau és utilitzar aquestes tecnologies de manera crítica i responsable, i fomentar una alfabetització digital que promogui l'empatia, la seguretat i l'equitat a l'entorn digital.

L'ACTIVITAT

La dinàmica està dissenyada per a ajustar-se a una classe de 50 minuts i fomentar la reflexió crítica sobre temes com la grassofòbia, el classisme, la sinofòbia, l'aporofòbia i el discurs d'odi, amb un enfocament especial en l'impacte de les xarxes socials. Es demanarà a l'alumnat que, en grups de cinc persones, elaboren un baròmetre en paper gran amb una escala de l'1 al 10 (on 1 significa en absolut d'acord i 10, totalment d'acord). Disposaran de gomets de diversos colors per a identificar cada persona dels diferents grups. Prèviament, es prepararan una sèrie d'afirmacions per a guiar la reflexió, com ara:

- 1.** les persones amb sobrepès solen enfrontar-se a més discriminació en la seua vida diària que altres persones;;
- 2.** la classe social d'una persona hauria d'influir en les oportunitats que rep a la vida a;
- 3.** les persones d'origen xinés o asiàtic enfronten prejudicis injustos a la meua comunitat;
- 4.** les persones sense llar sovint reben menys suport de la societat que les que en tenen una;
- 5.** el discurs d'odi a les xarxes socials té un impacte negatiu significatiu en les persones i comunitats;
- 6.** cada persona té la responsabilitat de parar la propagació de missatges d'odi i discriminació a les xarxes socials.

Durant els primers 5 minuts, s'explicarà l'activitat i es dividirà l'alumnat en grups. Després, durant 10 minuts, cada grup reflexionarà sobre aquestes afirmacions, col·locarà els seus gomets al baròmetre corresponent i debatrà internament com justificar les seues respostes. A continuació, en els 10 minuts següents, l'alumnat treballarà específicament amb xarxes socials per a identificar exemples reals de discursos d'odi que hagen vist o reconegut, i discutiran com aquests missatges poden incitar a l'odi i com les xarxes socials poden amplificar o combatre aquests discursos.

Posteriorment, en els últims 10 minuts, es proposarà a cada grup crear un missatge de sensibilització orientat al tema que més els interesse. L'objectiu és que aquest missatge estiga dissenyat per a difondre's en xarxes socials, per tal de fomentar-ne un ús responsable i promoure el respecte i la inclusió a l'esfera digital. Així, l'activitat no sols cerca facilitar una reflexió sobre els diferents tipus de discriminació, sinó també generar consciència sobre l'impacte de les xarxes socials i els mitjans audiovisuals en la propagació del discurs d'odi o la lluita contra aquest.

ACTIVITAT EXTRA: Soc una bossa del fem

A l'activitat "Soc una bossa del fem" treballarem l'anàlisi i la visibilitat dels nostres estereotips i prejudicis. Primer, repassarem conceptes com la grassofòbia, la discriminació cap a cossos no normatius, el classisme, la sinofòbia, l'aporofòbia, la islamofòbia i els discursos d'odi. La dinàmica inicial consistirà a reprendre allò que hem après a la sessió anterior, per a després passar a desenvolupar l'activitat principal.

L'ACTIVITAT

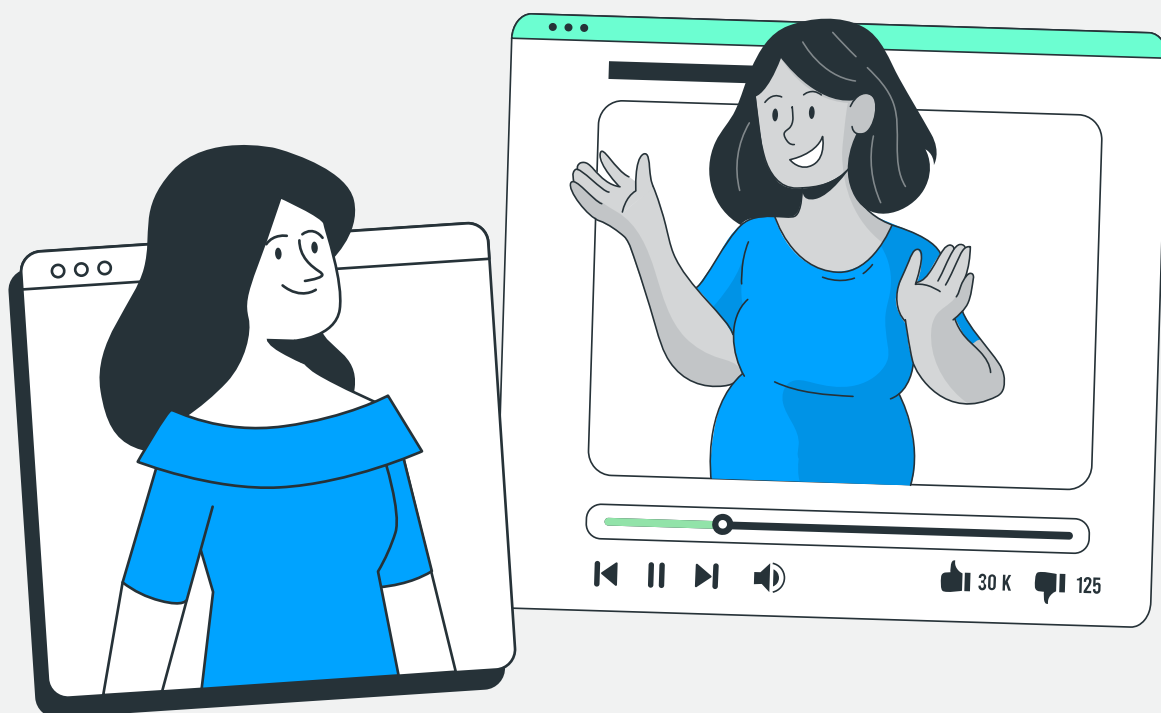
Per al desenvolupament de l'activitat, es col·locaran en un lloc visible de l'aula cinc recipients amb bosses del fem, cadascun etiquetat amb un grup identitari específic, per exemple "comunitat gitana", "població gallega", "població xinesa", "població pobre" i "població marroquina". Es repartiran quinze paperets a cada persona, i cadascú haurà d'escriure de manera individual tres característiques principals o trets pels quals es defineix socialment cadascun d'aquests grups. Cada persona introduirà els seus tres papers al recipient corresponent. Després, es formaran cinc grups, un per cada grup identitari, i se'ls demanarà que analitzen les respostes trobades a cada recipient.

A partir de les respostes, generarem debat sobre d'on naixen aquests estereotips i com els podem revertir. També utilitzarem aquesta sessió per a definir sobre en quin discurs d'odi volem centrar la temàtica del nostre curtmetratge i s'elaboraran les primeres propostes de guió entre l'alumnat.

SEGONA FASE

Sessions de formació en alfabetització audiovisual com a eina per a la transformació social.

En aquesta segona part es descriuen eines perquè els adolescents compreguen com funciona el llenguatge audiovisual i siguin capaços de crear històries que tinguin una repercussió al seu entorn i combaten els discursos d'odi.

L'AUDIOVISUAL COM A EINA DE TRANSFORMACIÓ SOCIAL

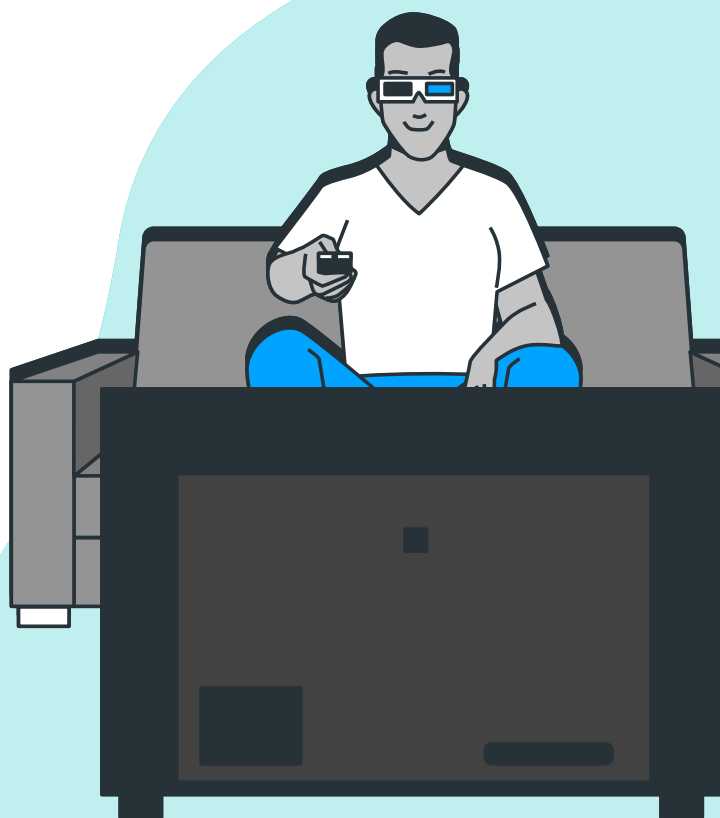
L'AUDIOVISUAL

La democratització audiovisual

Des dels anys 90, la indústria audiovisual ha canviat molt: les pel·lícules solien costar sumes elevades de diners, cosa que feia quasi impossible que els membres de la ciutadania desenvoluparen els seus propis films. Des de l'arribada de les càmeres no professionals, la gent ha començat a fer produccions independents, i tot el paradigma del cineasta està trontollant. Qualsevol cinèfila amb una quantitat relativament xicoteta de diners ara pot explicar les seues pròpies històries. El 2010, els telèfons intel·ligents van arribar per a quedar-se, i ara quasi tot el món té una càmera a la butxaca. Les xarxes socials ens han convertit en CONSUMIDORES PROACTIVES, productores i consumidores d'informació.

Sona bé, però hi ha un problema: la nostra societat continua mancant d'una correcta alfabetització mediàtica. Gràcies al consumisme ara tenim les eines, però no el coneixement sobre com fer-les servir correctament.

En conseqüència, ara estem en un món d'informació que la majoria de la gent no sap com processar. A les nostres mans està la possibilitat de tenir un pensament crític i aprendre a manejar la informació per a saber què creure o no d'allò que trobem a les xarxes socials i als mitjans de comunicació. Si no ho aconseguim, podem caure en el parany de les **FAKE NEWS**: informació falsa o enganyosa presentada com a notícia.

**Com afecta el
discurs d'odi
racista les dones
migrants?**

**Quines són les
conseqüències del
tractament informatiu
sobre les migracions i les
persones racialitzades
que fan els mitjans de
comunicació?**

Entenem el discurs d'odi racista i masclista com la causa i conseqüència del racisme estructural que deriva en la discriminació de les persones migrants i racialitzades, i que a més afecta de manera específica els cossos i les vides de les dones, en conjunció amb el patriarcat. Els responsables principals són els emissors d'aquests discursos (sobretot mitjans i representants institucionals) i els seus còmplices a reproduir-los en la societat.

**L'art
de jutjar**

Per a contribuir a fer front a aquesta qüestió, l'audiovisual com a eina de transformació social pot deconstruir el sistema de representacions audiovisuals que han creat els mitjans de comunicació massius com a reflex de la realitat, i substituir-lo per una visió més crítica, que genere missatges alternatius com a matèries a treballar i no com a consum; una visió que considere la cultura popular com un espai d'aprenentatge. Per això, és necessari generar diàlegs constants dins dels processos de comunicació, per a canviar aquesta mirada.

Els estereotips, els prejudicis envers les persones migrants, la discriminació contra les dones, els drets de les dones pel que fa al treball, les cures, o la lliure disposició dels seus cossos, constituïran temes presents en moltes pel·lícules. La representació de les dones a la pantalla, davant i darrere de la càmera, ha estat i és necessària per a anomenar i denunciar el sexisme i la desigualtat. Les perspectives canvien i el cinema esdevé una forma de lluita.

LA MIRADA

Agnès Varda era una cineasta francesa que va produir una gran quantitat de documentals. Ella deia que "l'acte de decidir mirar el món no està decidit per com em miren, sinó per com mire jo". Què vol dir això?

La mirada és una acció subjectiva, que parteix del nostre univers personal i està subjecta a una sèrie de qüestions opreses. Per exemple, segons l'educació que hàgem rebut, el lloc on hàgem crescut, les experiències que tinguem a la nostra vida... És per això que les maneres de mirar són diferents per a cada persona. L'acció de mirar, mirar com un fer, com a acció, no és una cosa feta a l'atzar, no és innocent. A mirar i a escollir també s'aprèn e.

► La representació de les persones és concebuda justament a través d'aquesta manera de mirar heretada culturalment. Aquesta representació és determinada per una sèrie de cànons i estereotips marcats pels sistemes hegemònics de representació del sistema patriarcal, masclista i racista.

► Cal la desconstrucció de les maneres de mirar condicionades pels mitjans massius per a aprendre a mirar l'audiovisual de manera crítica i analítica..

► Això vol dir que ens hem d'allunyar del que els mitjans de comunicació i les xarxes socials ens diuen i crear, en canvi, la nostra pròpia manera de veure les coses i fer-ho des d'una posició crítica, analitzant els discursos, les intencions que hi ha darrere de les paraules i les imatges que es fan servir.

► Per això és urgent una alfabetització audiovisual, per a analitzar críticament la cultura audiovisual en què estem immerses.

Què és l'alfabetització audiovisual?

És una resposta crítica a la pedagogia cultural dels mitjans.

Inclou, per tant, una sèrie d'eines bàsiques per a manejar de manera autònoma i crítica la informació, la tecnologia i la cultura que ens envolta. Adquirint aquestes eines, podem fer-hi front i canviar els discursos d'odi i racistes de molts mitjans.

Exemple de racisme a la publicitat de Coca-Cola

Exemple d'espot publicitari antiracista

Per què explicar històries en vídeo?

La narració en vídeo funciona molt bé perquè parla directament amb l'audiència, atrau la seua atenció, apel·la a la seua empatia i els fa sentir allò que altres poden sentir. Aprendre com involucrar les persones en la història d'altres i fer que es pregunten com s'hi relacionen. Això pot conduir a una discussió i una reflexió sobre el tema que es vulga abordar. Una gran narració en vídeo requereix habilitat narrativa i comprensió tècnica.

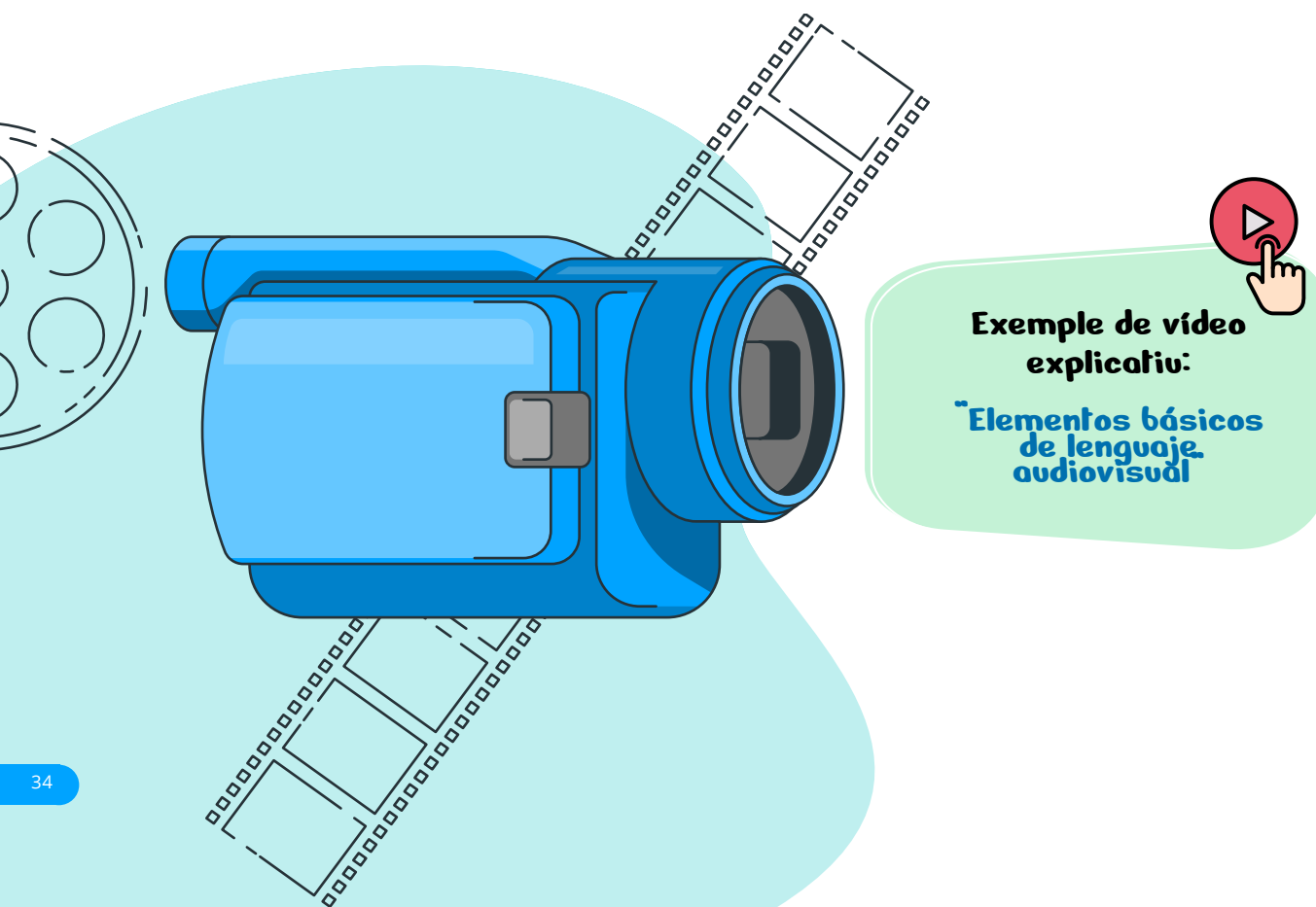
Què és comunicar i com ens comuniquem?

- ▶ És l'art de relacionar-nos, de connectar amb els altres i transmetre idees.
- ▶ Usualment ho aconseguim a través dels llenguatges.

LLENGUATGE AUDIOVISUAL

És el que es tria posar davant de la càmera. Es tracta d'escollir uns elements i deixar-ne d'altres fora, elements que qui narra ha de considerar significatius per a poder expressar idees, sensacions i pensaments a l'audiència.

- ▶ És un sistema de comunicació que utilitza alhora la imatge i el so.
- ▶ És un llenguatge on cada element té un significat important per al tot global.
- ▶ Mobilitza (toca) la nostra sensibilitat gràcies a l'intel·lecte.
- ▶ Va de la imatge a l'emoció i de l'emoció a la idea.
- ▶ Els missatges audiovisuals faciliten la comunicació (una imatge val més que 1.000 paraules).

01. Dimensions del llenguatge audiovisual

- ▶ Elements visuals: cossos, figures, símbols, imatges abstractes, diagrames.
- ▶ Elements sonors: veu, música, efectes, silencis.
- ▶ Gestió del temps: duració, ritme, intensitat, velocitat.
- ▶ Posada en escena: il·luminació, colors, textos.
- ▶ Fotografia: plans, angles, composició, profunditat de camp.

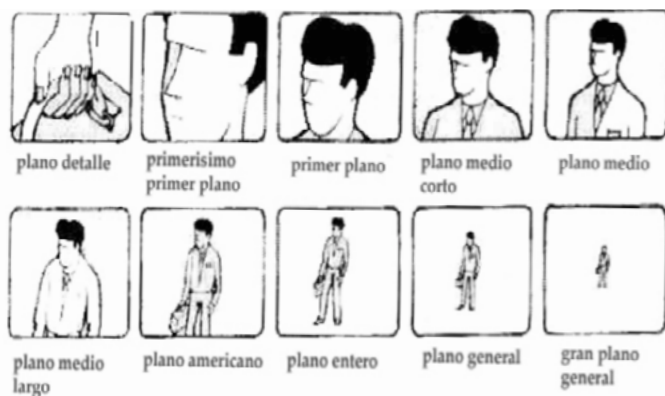
02. Composició

És la distribució dels elements dins del marc visual.

03. Plans

Els plans de càmera generalment es defineixen per la mida de la persona (o objecte) dins del marc i on es col·loca la càmera en relació amb aquest objecte.

a. Plans oberts

Els plans oberts o generals es fan per a contextualitzar la narració, perquè l'audiència sàpiga on passa l'acció. Aquesta mena de plans es consideren “descriptius”.

Gran Pla general

Pla general

b. Plans de personatjes

Els plans de personatges es fan per a fer avançar la història, mostrar les seues accions i també la relació entre ells. Es consideren “plans narratius”.

Pla sencer

Pla mitjà

Pla de conjunt

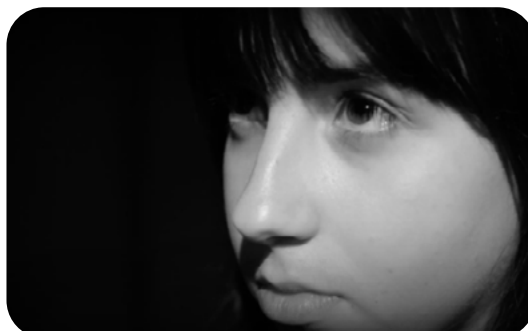
c. Plans tancats

Es fan plans tancats per a mostrar les emocions dels personatges, la mirada dels ulls, detalls que es vol assenyalar, etc. Són els considerats "plans expressius".

Primer pla

Primeríssim primer pla

Pla de detall

d. Angles

L'angle d'un pla de càmera està determinat per una línia invisible dibuixada des de la lent fins al subjecte que filma. Cada tipus d'angle pot fer que el subjecte parega més gran o més xicotet, i mostra una intenció diferent a l'audiència.

Angle normal

La càmera és a l'altura dels ulls del subjecte. El subjecte es veu igual que l'espectador. Crea una identificació amb el personatge.

Angle contrapicat

La càmera mira cap amunt. El personatge es veu gran. Això transmet la impressió que el subjecte és poderós.

Angle picat

La càmera està mirant cap avall. El subjecte pareix xicotet. Això transmet la impressió de debilitat o de menudesa d'aquest.

Els noms i els tipus de plans, angles i moviments de la càmera poden variar, però el que has de saber és que, en triar com poses la càmera, transmetes a l'audiència una intenció o una altra.

FASES I EXERCICIS PER A LA CREACIÓ AUDIOVISUAL

Com crear un curt?

01. Preproducció

a) Penseu en la idea: què voleu explicar i per què?

b) Format: com voleu explicar aquesta idea?

Es tracta de pensar com transmetre aquest missatge i triar les eines que utilitzareu: llenguatge audiovisual, recursos sonors (veu en off o narració, diàlegs, so ambient, música, silenci, etc.), l'equip tècnic amb què gravareu i quin gènere utilitzareu (una ficció, un documental, o una animació...).

c) Equip humà: Haureu de formar un equip per a l'enregistrament (director/a, càmera, productor/a, dissenyador/a de so, editor/a) i les tasques de cada membre. Es recomana treballar en grups de cinc persones perquè cadascú tinga una funció clara.

d) Guió: Sinopsi, personatges, localitzacions. Com en tota història, és indispensable que el guió tinga un inici, un desenvolupament i un final. És important que cada escena tinga un diàleg interessant, un desenvolupament que captive la gent, girs argumentals, conflictes i una transició adequada cap al final de cada part.

Comencem parlant de les escenes perquè volem que s'entenga que, per a fer un bon guió, és important comprendre com es desenvolupa la història, conèixer les característiques dels personatges, detectar quins escenaris són més adequats i pensar en accions interessants que puguin integrar tots aquests components escènics.

Passos per a construir el vostre guió:

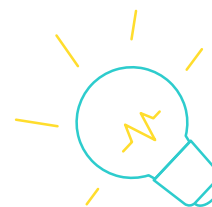
- Primer heu de pensar en els personatges i els espais. Descriviu-los molt detalladament.
- Escriviu una sinopsi de la història. Sintetitzar la idea en una sinopsi ajuda a entendre quins punts són importants i quins podrien ser suprimits.
- Redacteu les escenes. Desenvolueu-les però sense incloure diàlegs. En aquest punt, haureu d'incloure detalls sobre el lloc on passa cada acció. Descriviu les accions i tot allò que ocorrerà en aquesta escena.

- Escriviu els diàlegs. Penseu com seria un diàleg perfecte si estiguéreu dins de cada escena i en fóreu els protagonistes

Treballar diàlegs no és difícil si es coneixen els personatges: així s'entén el perquè de les escenes i se sap el motiu de cadascuna de les accions.

a. Consells per a elaborar el guió:

- ▶ Etiqueteu les seqüències de la següent manera: INT (si té lloc en un interior) o EXT (si té lloc en un exterior), i DIA-NIT (depèn de si aquesta seqüència té lloc durant el dia o a la nit).
- ▶ Descriu cada seqüència i detal·leu els diferents tipus de plans, angles, moviments de càmera i recursos sonors que fareu servir.
- ▶ En cas de ser un documental, el guió ha d'incloure si es faran entrevistes, quines (i quines preguntes es plantejaran al personatge), i les accions que el personatge durà a terme
- ▶ En cas de ser una ficció, el guió ha d'incloure els diàlegs dels personatges i les seues accions.

b. Desenvolupament dels personatges

Necessiteu elaborar un arquetip per als personatges de la vostra història. Un arquetip de personatge traça el recorregut o la transformació que experimenta el personatge principal al llarg de la història. Tota la trama es construeix al voltant de l'arquetip d'aquest personatge que heu creat. Com desenvolupar un arquetip de personatge? Comenceu responent a aquestes preguntes:

- ▶ Quin és l'estat actual del personatge principal?
- ▶ Quin és el succés que trau el personatge de l'estat actual i l'introdueix a la trama de la història?
- ▶ Com reacciona?
- ▶ Quin és el nou estat actual?

Exemple:
"Nos unimos o nos
coemos"

Exemple:
"Aún estás
a tiempo"

Us recomanem escriure documents sobre els personatges. Podeu elaborar una fitxa de cadascun d'ells, que pot resultar molt útil per a saber com parlen, com senten i com veuen el món.

Cada fitxa ha de contenir tota la informació possible sobre aquest personatge:

- ▶ Nom.
- ▶ Edat.
- ▶ Descripció física.
- ▶ A què es dedica, gustos, manera de ser, etc.
- ▶ Història personal.
- ▶ Somnis, frustracions, punts forts, punts febles, etc.

Com més informació tingueu sobre aquest personatge, millor podreu conèixer-lo i més fàcil resultarà construir el vostre relat.

2. Producció

a) Feu un pla de treball amb l'ordre d'enregistrament per dies i les necessitats de cada dia d'enregistrament.

b) Prepareu el rodatge: busqueu les localitzacions que coincidiscuen amb el vostre guió, prepareu attrezzo o vestuari, coordineu l'equip d'enregistrament (mitjançant una convocatòria) i coordineu-vos amb els actors i actrius de la pel·lícula.

3. Rodatge

a) Nocions tècniques:

És important tenir en compte una sèrie de qüestions tècniques com ara la il·luminació que utilitzareu, el so que hi ha a l'espai on graveu, si l'enregistrament serà en horitzontal o vertical, que la imatge estiga enfocada, etc.

b) Nocions bàsiques i recursos:

Quan es tracta d'una ficció, cal seguir el guió al peu de la lletra; per tant, caldrà preparar exhaustivament totes les seqüències. A més, ha d'haver-hi una o diverses persones encarregades de la direcció artística, del vestuari dels personatges i de l'attrezzo de les localitzacions.

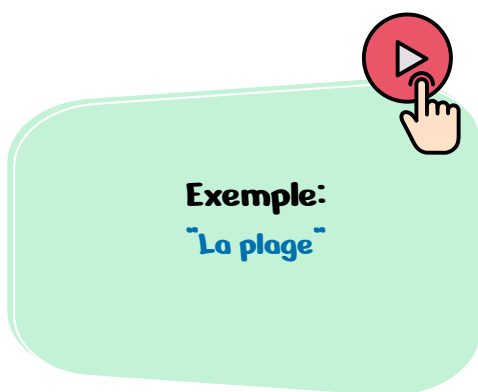

Exemple:
"La mar
de Plàstic"

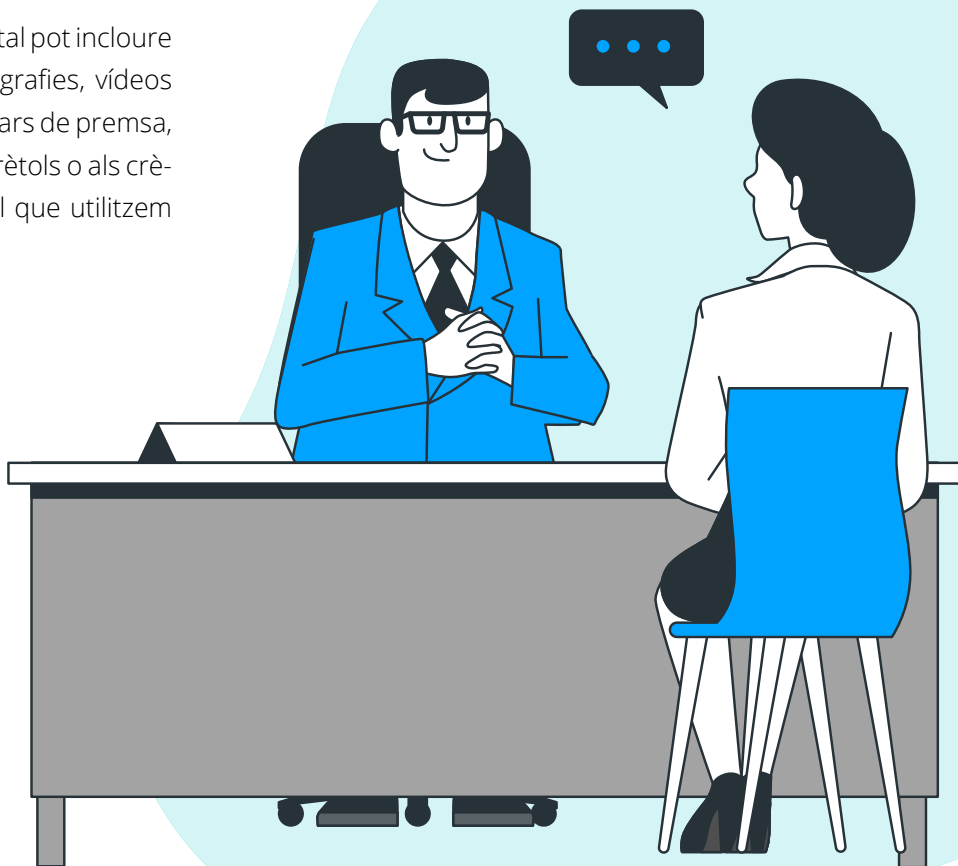
► Quan es tracta d'un documental, hi ha més flexibilitat amb el guió, ja que la realitat delimita l'enregistrament. Moltes vegades ens haurem d'adaptar a les circumstàncies. És important tenir en compte una sèrie de qüestions a l'hora de fer les entrevistes:

► **Prepareu-vos** l'entrevista i **eviteu** preguntes de sí o no. Demaneu a la persona entrevistada que incloga la pregunta en la seua resposta (això es fa pensant en la posterior edició del documental, ja que les preguntes que feu no apareixeran en la pel·lícula).

- **No interrompeu la persona entrevistada**, espereu que acabe de parlar. Deixeu uns segons d'enregistrament una vegada acabada l'entrevista a.
- **Graveu plans de recurs**, també anomenades "imatges de suport". Es tracta de gravar accions o imatges que reforcen o mostren gràficament el missatge que s'escolta o que es transmet. Per exemple, gravar l'espai, els detalls del lloc, fotografies, una persona fent una sèrie d'accions (que després, en el procés d'edició, podem mostrar sobre l'entrevista, etc.). Les imatges de suport que podem gravar en una entrevista són, per exemple, plans tancats dels ulls, les mans, el personatge mirant a càmera, etc. Tots aquests recursos es poden gravar en finalitzar les preguntes.

A més, una pel·lícula documental pot incloure material d'arxiu com ara fotografies, vídeos antics o d'altres persones, titulars de premsa, etc. És important indicar amb rètols o als crèdits finals l'origen del material que utilitzem (YouTube, autor/a, etc.).

4. Postproducció: Muntatge/edició

En un projecte audiovisual, cada xicoteta elecció determinarà el tipus de missatge que arriba als ulls i les orelles del públic. I és a la taula de muntatge on s'ordenen els elements. La història es pot entendre d'una manera o altra, segons les nostres eleccions. Però no només l'ordre dels elements determina el missatge: el temps que dure cada pla que seleccionem, el color, la música o la manca de música, entre d'altres, també poden ajudar a explicar la història.

Sens dubte, el més important per a l'edició és una planificació prèvia: pensar en l'edició abans de gravar permet tenir un control aproximat del resultat.

Fent un *storyboard* o una llista de plans ens assegurem que estem captant tot allò que necessitem perquè la història s'entenga; per exemple, és habitual tenir plans contextuais per a situar l'espectador en un lloc geogràfic.

a) Per a l'edició, podeu usar programari lliure d'edició com Davinci Resolve, Filmora o Movie Maker, entre d'altres.

b) Preedició: Primer reviseu el material gravat i seleccioneu el material que fareu servir.

c) Estructura: amb el guió inicial, podeu construir el relat o fil narratiu. De vegades, en aquesta fase necessitareu modificar el guió.

d) En la versió definitiva: reviseu abans de lliurar-la, corregiu-ne els errors i poseu els crèdits i rètols necessaris.

BIBLIOGRAFIA I RECURSOS

- **Quadern de treball.** El dret a la igualtat de tracte i no discriminació. 2019 Pàgina 16.
<https://redacoge.org/recursos-materiales/>
- **Guía para combatir el odio.** FSG. https://www.gitanos.org/upload/96/00/GUIA_COMBATIR_DISCURSO_ODIO_FSG.pdf
- **Guía breve ORIENTACIONES,** para combatir el discurso del odio en Internet a través de la educación en derechos humanos. INJUVE. <https://www.injuve.es/sites/default/files/adjuntos/2019/10/orientacionesnohate-folleto-junio2019artefinal1.pdf>
- **Observatorio Español de Racismo y Xenofobia.** <https://www.inclusion.gob.es/oberaxe/>

ANNEX: GLOSSARI

ASSETJAMENT DISCRIMINATORI

Conductes que tenen com a objectiu o conseqüència atacar la dignitat de la persona, i provocar un ambient intimidatori, hostil, humiliant, degradant o ofensiu.

ASCO

És la manifestació o aversió desagradable als sentits. El fàstic apareix de forma molt ràpida; mentre que l'odi pressuposa una història. L'odi desitja el mal i la desgràcia per a qui el suscita; el fàstic, en canvi, només vol que la cosa s'esfume, com més prompte millor.

DISCRIMINACIÓ DIRECTA

Succeeix quan una persona és tractada de manera menys favorable que una altra en situació anàloga.

DISCRIMINACIÓ INDIRECTA

Quan una disposició, criteri o pràctica aparentment neutra ocasiona o pot ocasionar a una o diverses persones un desavantatge particular respecte d'altres.

DISCRIMINACIÓ INTERSECCIONAL

És aquella que passa quan conflueixen diverses variables discriminatòries com ara l'edat, la identitat de gènere i/o orientació sexual, la discapacitat, l'origen, etc. A l'ordenament jurídic de l'Estat espanyol i a l'àmbit europeu es fa servir l'expressió discriminació múltiple per a referir-se a aquestes situacions, però des dels estudis acadèmics i feministes s'aposta pel concepte de discriminació interseccional.

DISCRIMINACIÓ MÚLTIPLE

Algunes persones o grups són discriminats per més d'un d'aquests motius.

DISCRIMINACIÓ PER ASSOCIACIÓ

Quan una persona, o un grup, és objecte d'un tracte discriminatori a causa de la seua relació amb una altra persona o un altre grup.

DISCRIMINACIÓ PER ERROR

Basada en una apreciació equivocada de la persona discriminada en associar-la a una característica determinada.

ENVEJA

És una emoció negativa que provoca malestar i dolor pel bé alié o la felicitat de les altres persones. Els béns que s'envegen principalment són els que porten preu, estimació, honors, prestigi i glòria.

IRA

És una emoció humana que consisteix en la intenció de causar un estat de pesar a algú, per venjança, per un menyspreu manifestat o per la impressió d'haver patit una injustícia. La ira sol sorgir com una reacció, de vegades acalorada i precipitada. De vegades, se la considera una bogeria transitòria, que té una duració determinada o circumstància temporal.

PREJUDICIS D'APARENÇA

Sovint expressen rebuig per un individu l'aparença del qual siga diferent dels cànons acceptats, i a qui s'atribueixen conductes, preferències o defectes. Per exemple, se sol dir que les dones rosses són ximples o que les persones grosses són simpàtiques.

PREJUDICIS DE CLASSE

S'atribueix als individus de les diferents classes socials alguna característica ètica, moral o conductual específica, que sovint deriva cap al classisme. Per exemple, afirmar que les persones pobres són més propenses a delinquir només pel fet de ser-ho.

PREJUDICIS D'EDAT

Acostumen a atribuir característiques als individus d'acord amb la seua edat, ignorant que el desenvolupament psíquic i social varia d'acord amb altres factors a part del creixement cronològic. Per exemple, el lloc comú que les persones ancianes són inofensives i bondadoses, o desapassionades i innocents.

PREJUDICIS DE GÈNERE

Proposen valoracions dels individus o col·lectius d'acord amb el seu sexe biològic, masculí o femení. Molts rols socials es determinen sobre la base d'aquests prejudicis. Per exemple, que les dones no saben conduir un automòbil, o que són més emocionals i menys racionals, o que els homes són bàsics en la seua emotivitat i no han de plorar mai.

PREJUDICIS D'ORIGEN

Consisteixen a privilegiar un grup humà per sobre d'altres, o rebutjar-ne algun a priori, simplement per compartir el seu lloc d'origen o nacionalitat, o per desestimar la nacionalitat d'aquesta persona. Per exemple, a Amèrica Llatina algunes nacionalitats són desafavorides, com la colombiana, associada al tràfic de drogues i els sicaris.

PREJUDICIS ÈTNICS

Pareguts als racials, però jutgen a partir de costums culturals, gastronòmiques, musicals, etc., a un grup humà determinat. Per exemple, es diu que la població asiàtica menja gossos i gats, mentre que la francesa està constituïda per xefs.

PREJUDICIS POLÍTICS

Fonamenten l'apreciació d'una persona o un col·lectiu en la seua adherència a un sector polític determinat o als seus ideals socials. Per exemple, creure que per ser comunista s'és fluix o no es vol treballar, o que s'és una persona perillosa.

PREJUDICIS PROFESSIONALS

Atribueixen a un individu o al seu col·lectiu professional alguna condició específica, sovint vinculada amb una apreciació d'una altra naturalesa, siga sexual, moral o de gènere. Per exemple, que les secretàries es fiquen al llit sempre amb els seus caps, o que els arquitectes solen ser gais, o els advocats lladres freds i sense escrúpols.

PREJUDICIS RACIALS

Basen la seua apreciació de les col·lectivitats o els individus en els trets fenotípics o el color de pell, i els atribueixen determinades característiques mentals, físiques o culturals. Per exemple, sovint s'afirma que les persones afrodescendents són bones per a les activitats físiques però no per a les mentals.

PREJUDICIS RELIGIOSOS

Pareguts als ètnics. Rebutgen o aproven a priori els qui professen algun tipus concret de religiositat o misticisme. Per exemple, s'acusa les persones protestants de puritanisme, les catòliques d'hipocresia i les budistes d'impertorbabilitat.

PREJUDICIS SEXUALS

Pareguts als de gènere. Es fonamenten en l'orientació i els rols sexuals tradicionals per a validar o rebutjar a priori algun col·lectiu o conducta. Per exemple, sovint s'afirma que les persones homosexuals són promíscues o que són més propenses a malalties, addiccions o conductes delictives que les heterosexuales.

RACISME INDIVIDUAL/SOCIAL

Creences, actituds, comportaments i accions de persones o grups de persones que donen suport i perpetuen el racisme. Pot ocórrer de forma conscient o inconscient, ser passiu o actiu.

Exemples:

- Proteger la teua bossa quan et creues amb una persona racialitzada pel carrer.
- Descriure una persona com a “negret/a”, “hindú” o “moro”.
- Canviar-se de seient a l'autobús o metro.

RACISME INSTITUCIONAL

És allò que, manifestament o implícitament, es troba en polítiques, procediments, operacions o en la identitat de les institucions privades o públiques que enforteix els prejudicis individuals i, a més, provoca una retroalimentació.

RACISME SISTÈMIC/ESTRUCTURAL

La interacció que es fa present a la història, política pública, pràctiques institucionals i representacions culturals (estereotips, normes) per a mantenir les jerarquies racials i els resultats desiguals, de forma que es permet l'existència de privilegis i desavantatges associats amb el “color” per a existir, adaptar-se i persistir.

RESSENTIMENT

És una actitud o un comportament que no naix d'una proposta pròpia sinó d'una defensa, i per tant denota la pròpia debilitat. Seria també una frustració patològica de la pròpia voluntat de ser i de poder.

